

¹⁵ Міжнародні фінанси / [за ред. Рогача О. І.] / – К.: Либідь, 2003. – 784 с. – С. 412.

¹⁶ Вступ до банківської справи / [Відп. ред. М. І. Савлук]. – К.: Лібра, 1998. – 344 с. – С. 60.

¹⁷ Гроші та кредит: Підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; [За заг. ред. М. І. Савлука]. – К.: КНЕУ, 2001. – 599 с. – С. 114–118.

Резюме

У даній статті розглянуто особливості фінансово-правового регулювання ринку фінансових послуг України, а також місце та роль ринку фінансових послуг у фінансовій системі держави.

Ключові слова: ринок фінансових послуг, фінансова послуга, супровідна послуга, операційна послуга, фінансова операція, фінансове посередництво, небанківська фінансова установа, універсальна фінансова установа, державне регулювання ринку фінансових послуг, систематизація законодавства про фінансові послуги.

Резюме

В данной статье рассматриваются особенности финансово-правового регулирования рынка финансовых услуг Украины, а также место и роль рынка финансовых услуг в финансовой системе государства.

Ключевые слова: рынок финансовых услуг, финансовая услуга, сопровождающая услуга, операционная услуга, финансовая операция, финансовое посредничество, небанковское финансовое учреждение, универсальное финансовое учреждение, государственное регулирование рынка финансовых услуг, систематизация законодательства о финансовых услугах.

Summary

This article discusses the features of finance – the legal regulation of the financial services market of Ukraine and the place and role of the financial services market in the financial system of the state.

Key words: market in financial services, financial services, supporting service, operational services, financial transaction, financial intermediation, bank financial institution, a universal financial institution, government regulation of financial services, systemization legislation on financial services.

Отримано 2.02.2012

Н. В. ЩЕРБАТЮК, А. В. БОНДАР

Наталія Володимирівна Щербатюк, кандидат юридичних наук, доцент Національного транспортного університету

Андрій Вікторович Бондар, кандидат юридичних наук, доцент Національного транспортного університету

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТУВАННЯ ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ

Інтеграція України у світову економіку супроводжується поступовим оволодінням вітчизняними підприємцями всього спектру економічних способів та прийомів участі у міжнародному обороті, зокрема шляхом розміщення капіталовкладень в об'єкти інвестування, розташовані за межами України. За таких обставин правове регулювання інвестування за межі України має вдосконалюватись одночасно із поживленням відповідних процесів.

Дослідженням даного питання займалися О. Вінник, В. Бутузов, А. Марущак, В. Чернадчук, В. Сухонос, Т. Чернадчук.

Важливість вдосконалення правового регулювання інвестування за межі України пов'язана із наявністю в цьому процесі як позитивних, так і можливих негативних наслідків.

До позитивних наслідків належать такі:

1) поживлення міжнародних відносин, оскільки здійснення інвестицій в об'єкти, що розташовані в інших державах сприяє міжнародному культурному обміну та міжнаціональному спілкуванню, дає змогу підтримувати національну діаспору за кордоном;

2) взаємопроникнення економік, що передбачає більш тісну співпрацю між країнами, які мають значні взаємні капіталовкладення, що виливається у взаємний захист інвестицій, а в подальшому – створення міждержавних економічних союзів;

3) залучення національних спеціалістів до міжнародного розподілу праці, що означає можливість національних фахівців та талантів брати участь у інвестиційних проектах за межами держави – в країні із відповідною спеціалізацією національної економіки;

© Н. В. Щербатюк, А. В. Бондар, 2012

4) отримання інвестиційного прибутку, оскільки доходність певних видів капіталовкладень за кордоном може бути більш рентабельною, аніж у межах країни; також є способом заробляння коштів, які після надходження в державу збільшують національний продукт. В окремих випадках іноземне інвестування розглядається як один із видів міжнародного розподілу праці;

5) отримання сучасного обладнання та технологій – у разі здійснення інвестиційної діяльності на підставі односторонніх інвестиційних договорів, а також договорів лізингу тощо.

До можливих негативних наслідків належать такі:

1) зменшення національного внутрішнього продукту внаслідок відтоку внутрішніх капіталів за кордон, що призводить до сповільнення розвитку економіки. Особливо характерно для країн із нечіткою та нерозвинутою правовою системою, високим рівнем корупції, що призводить до незаінтересованості інвесторів у вкладанні інвестицій у розвиток такої країни, внаслідок чого може виникнути значний дисбаланс між потоком вивезення інвестицій за кордон та незначними іноземними інвестиціями. Розвинуті ринкові економіки не відчують такого негативного впливу, оскільки залишаються привабливими для іноземних інвесторів, а у разі превалювання інвестування за межі країни, вирівнювання здійснюється економічними методами;

2) загроза значної втрати валютних та майнових цінностей внаслідок їх вивезення за кордон без мети повернення цих цінностей та прибутку в державу, що характерно для країн із нестабільною політичною та криміногенною ситуацією, а також низьким соціальним рівнем життя, що призводить до того, що фізичні особи, які мають майнові цінності, надають переваги виїзду за кордон та вивезенню свого майна після завершення особистого збагачення;

3) загроза фінансування міжнародного тероризму або інших міжнародних злочинних угруповань, у тому числі авторитарних чи ворожих державних режимів.

Як свідчать наведені позитивні та можливі негативні наслідки інвестування за межі країни, негативні наслідки більше характерні для нерозвинутих (економічно, політично, соціально) держав, а позитивні наслідки можливі лише за наявності стабільної розвинутої економіки країни. При цьому країни, для яких інвестування за межі держави призводить до виникнення переважно позитивних наслідків, дозволяють вільне інвестування за межі країни без встановлення обмежень. Навпаки, країни, які відчують лише негативний вплив іноземного інвестування встановлюють режим обмежень інвестицій за кордон та спеціальні механізми контролю за здійсненням такої інвестиційної діяльності.

На жаль, для України характерна модель слабкої економіки та політичної й економічної нестабільності, у зв'язку з чим з моменту проголошення незалежності в країні діє режим обмеження інвестування за межі держави, а стимулюванню такого інвестування не приділяється достатньо уваги.

Інвестування за межі України розподіляється на інвестування у вигляді майнових цінностей та у вигляді грошових коштів¹.

У цілому, інвестування за межі України, з точки зору організації адміністративного контролю за таким інвестуванням, здійснюється у такі способи:

1) шляхом інвестування речей, що пов'язане із переміщенням об'єктів матеріального світу через митний кордон за межі території України, із застосуванням заходів митного контролю та тарифного і нетарифного обмеження зовнішньоекономічної діяльності;

2) шляхом інвестування за межі України коштів та інших валютних цінностей, а також цінних паперів, операція з інвестування яких може відбуватися шляхом передачі документа або зміни запису на рахунках у банківських та інших облікових установах; до цього виду інвестування наразі застосовуються заходи валютного контролю та валютні обмеження.

Окремо слід виокремити здійснення інвестування в основні фонди на підставі імпорتنих договорів, однак оскільки таке інвестування передбачає обов'язкове переміщення таких основних фондів на територію України та їх використання на території України, то таке інвестування не має на меті здійснення інвестицій за межі України. Також слід зазначити, що інвестування інтелектуальних та інших цінностей, що існують в електронній (нематеріальній) формі, не підпадає під дію зазначених форм державного контролю, а також не регламентується чинним законодавством узагалі.

Інвестування за межі України регулюється Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», Указом Президента України «Про інвестування майнових цінностей резидентами за межами України», а також прийнятими на їх підставі нормативно-правовими актами.

Здійснення інвестування за межі України дозволяється лише на підставі індивідуальної ліцензії, що видається відповідним органом державної влади.

Відповідно до ст. 5 Декрету² проведення операції з інвестування за межі України валютних цінностей потребують отримання індивідуальної ліцензії в порядку, встановленому Інструкцією про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон, затвердженою Постановою Правління Національного банку України³. Згідно з цією Інструкцією інвестиція за кордон валютних цінностей – валютна операція, яка передбачає в обмін на валютні цінності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту придбання суб'єктами інвестицій: основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав, цінних паперів та їхніх похідних.

Указом Президента України «Про інвестування майнових цінностей резидентами за межами України»⁴ встановлено обов'язок інвестора-резидента при здійсненні інвестування за межі України отримати

відповідну ліцензію. Видачу індивідуальних ліцензій здійснює Міністерство економічного розвитку та торгівлі України в порядку, встановленому Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення резидентами майнових інвестицій за межами України і Положення про порядок контролю та звітності щодо використання майнових цінностей, які інвестуються за межами України»⁵.

Нині правове регулювання інвестування майна за межі України має певні недоліки та неузгодження. Таке інвестування дозволяється лише у створених юридичних осіб чи відокремлених підрозділів. Водночас право багатьох країн світу (як і України) передбачає такий інститут, як внесення частини статутного (складеного) капіталу (фонду) новостворюваної юридичної особи до моменту її реєстрації (в Україні розмір такого внеску має бути не менше ніж 50 %). Проте заборона внесення внеску в формі майна до ще не зареєстрованої юридичної особи значно обмежує можливість участі українського інвестора у створенні юридичних осіб за кордоном.

Підсумовуючи викладене, слід зробити такі висновки, що правове регулювання інвестування за межі України має несистематизований характер, регулюється актами різної юридичної сили та предмета правового регулювання, прийнятими на початку становлення ринкових відносин в Україні та без значного перегляду їх у подальшому. При цьому регулювання здійснюється з позицій організації державного контролю за вивезенням за межі України валютних цінностей та майнових цінностей.

Нині регулювання такого інвестування майнових цінностей здійснюється указом Президента, що було передбачено чинним та той час конституційним законодавством. Однак, тепер згідно зі ст. 92 Конституції України виключно законами можуть встановлюватись обмеження у здійсненні інвестиційної діяльності громадян.

Правове регулювання інвестування в майновій формі значно відрізняється від правового регулювання інвестування у валютних цінностях, зокрема щодо визначення понять інвестування, форм інвестування тощо, а також відрізняється від правового регулювання інвестування в цілому. Ці види правового регулювання потребують узгодження, наприклад, шляхом прийняття єдиного закону з регламентації цього виду зовнішньоекономічної діяльності.

¹ Кутузов В. М., Марущак А. І. Правові основи інвестиційної діяльності: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2007. – 256 с.

² Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19.02.1993 року № 15-93 // ВВР, 1993, № 17. – Ст. 184 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

³ Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Інструкції про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон» від 16.03.1999 року № 122 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 17. – С. 147 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

⁴ Указ Президента України «Про інвестування майнових цінностей резидентами за межами України» від 13.09.1995 року № 839/95. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

⁵ Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення резидентами майнових інвестицій за межами України і Положення про порядок контролю та звітності щодо використання майнових цінностей, які інвестуються за межами України» від 19.02.1996 року № 229 // Урядовий кур'єр від 07.03.1996 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

Резюме

У статті досліджено сучасний стан правового регулювання здійснення інвестування за межі України. Авторами проаналізовано проблеми правового регулювання здійснення інвестування за межі України.

Ключові слова: інвестування, іноземна інвестиція, зовнішньоекономічна діяльність, правове регулювання, капітал, майно

Резюме

В статье исследовано современное правовое регулирование инвестирования за пределы Украины. Авторами проанализированы проблемы правового регулирования инвестиционной деятельности за пределы Украины.

Ключевые слова: инвестирование, иностранная инвестиция, внешнеэкономическая деятельность, правовое регулирование, капитал, имущество.

Summary

In the articles investigational the modern state of the legal adjusting of realization of investing is outside Ukraine. An authors is analyse the problems of the legal adjusting of realization of investing outside Ukraine.

Key words: investing, foreign investment, foreign economic activity, legal adjusting, capital, property.

Отримано 30.11.2011